Gør en forskel
VIA Pædagoguddannelsen

Nr. 19 december 2021

VIA University College

PÆDAGOGISK EXTRAKT

TEMA: Pædagogik og demokrati

INDHOLD

02 **Indhold**

03 **Leder**
Demokrati og pædagogik

04 **Redaktørens klumme**
Pædagoger er demokratiets grænsevagter

Pædagogik og demokrati
05 Den demokratiske skrammellegeplads
09 Demokrati i dagtilbud
12 Børne- og Ungebyrådet er demokrati i børnehøjde

Portræt af en pædagog i tiden
16 Danner – en spændende arbejdsplads
19 Praksisfortællinger fra Danner
20 Om Danner

Tankebobler
21 Den faste streg: SFO Sofie

Demokrati fordrer deltagelse
22 Når vi sætter spot på normerne, træder uligheden frem fra skyggerne
25 Gamification øger læring
28 Tid til at være lærer og pædagog
30 At arbejde med forståelse og undgå stigmatisering
33 Når børns møde med kunst bliver en del af den demokratiske dannelse

Anmeldelse
36 “Med ansigtet mod solen” og “I de små tings dug”

Inspiration
38 Aktuel inspiration og videnvitaminer

Spids pen
40 Sprog kan virke som bittesmå dråber arsenik

Redaktionsansvarlig
Erika Zimmer Brandt
ezb@via.dk

Layout
Lene Schaarup
lens@via.dk

Illustration
Dora Grents
dora.grents@gmail.com
instagram: @dora.grents

Journalist
Hanne Duus
hd@via.dk

Produktion
VIA kommunikation, studieliv og Internationalisering – 2021

ISSN:2246-7920

11

I dagtilbudsloven står, at dagtilbud skal **give børn medbestemmelse, medansvar og forståelse for og oplevelse med demokrati.**

Demokrati og pædagogik

OM

Af Susanne Tellerup
sute@via.dk

Uddannelseschef for
VIA Pædagoguddannelsen

”Det går ikke uden
Det er besværligt med
Men uden går det slet ikke”

Sådan skriver Benny Andersen i 1964 i digtet Damer. Det samme kan med rette hævdes om demokrati i pædagogisk arbejde: Det går ikke uden. Det kan være besværligt med. Demokrati og demokratisk dannelse er af afgørende betydning i alt pædagogisk arbejde. Det stiller store krav til både den enkelte og til fællesskabet. Demokratisk pædagogik er grundlæggende baseret på såvel tillid som muligheden for at være aktivt deltagende. I den demokratiske pædagogik er alle stemmer af betydning – og det er vigtigt at skabe rum for og tid til, at mangfoldigheden kan vise sig og komme til udtryk.

Demokrati og dannelse under pres

I dette efterår døde en af de store danske pædagogiske tænkere, som havde demokratisk dannelse som hovedåre i sit forfatterskab og pædagogiske virke: Holger Henriksen. Henriksen har givet inspiration til mange pædagoger, pædagogiske samtaler og pædagogisk arbejde. Vi lever i en tid, hvor de demokratiske dialoger og den demokratiske dannelse er under pres – og hvor man kan fristes til at vige uden om alt det besvær, som demokratiet kræver: Den empatiske forståelse for den andens perspektiv, plads til de mange stemmer, modet til at håndtere den etiske fordring. Men viger man uden om, så er der stor risiko for, at man mister kernen i demokratiet – og i stedet lurer magtmisbrug, den rendyrkede egoisme, den lemfældige studehandel eller slet og ret – forrådelsen. Der er således fortsat meget inspiration til det pædagogiske arbejde at hente hos Henriksen. Ære være hans minde.

Pædagoger skal være opmærksomme på egne værdier

I et dialogisk demokrati er værdierne ikke givet på forhånd, men de skabes i tillidsfuld gensidighed, ved gentagne handlinger og forhandlinger. De baseres på viden og indsigt, og pædagogen har en særlig opgave med at holde et vågent øje med sine egne værdier og normer – for herigennem at sikre, at barnet, den unge, borgeren får mulighed for at udvikle sig og sine egne værdier og normer i en demokratisk dialog. Det forudsætter hårdt og målrettet arbejde at skabe aktiv tillid i alle vores sociale relationer

Styrk demokratiet i den pædagogiske praksis

I dette nummer af Pædagogisk Extrakt gives en række eksempler på, hvordan sprog, leg og andre kulturelle udtryk har betydning, når vi ønsker at fremme inklusion, muliggøre involvering og fælles beslutningsprocesser. Der gives også konkrete eksempler på, hvad der er særligt udfordrende i det pædagogiske arbejde – og hvordan kollegial interaktion og kritisk refleksion kan styrke demokratiske tilgange i den pædagogiske praksis.

God læselyst

KLUMME

Pædagoger er demokratiets grænsevagter

Demokrati er en statsform, en styreform. Men det er også en livsform, hverdagspraksis og ideologi. Det består af os alle, vedkommer os alle, og bærer i sig rettigheder for hver enkelt af os. Demokratiet sikrer, at vi må deltage uanset forskelligheder.

Demokrati som statsform og hverdagspraksis hænger sammen, men eksisterer også uafhængigt. I denne uge genhørte jeg fortællingen om murens fald. Det er historien om grænsevagten Harald Jäger, en loyal offentligt ansat ved det ikke-demokratiske østtyske styre. Den 9. november 1989 havde han ansvaret for paskontrollen ved Bornholmer Straße overgangen i Berlin.

Historien er kompleks, men i dens kerne er altså denne helt almindelige mand, der på grund af begivenhedernes udvikling, må træffe en beslutning. Skal han følge styret, der beder ham holde ved, eller de mange borgere, der vil have ret til at passere grænsen? Harald Jäger træffer et afgørende valg. Han åbner grænsen.

Det er et modigt valg, hvis konsekvenser han umuligt kan forudse. Han træffer et demokratisk valg på trods af udemokratiske instruktioner. Murens fald er en begivenhed, der fører til genforeningen af Tyskland og gendemokratiseringen af det tidligere Østtyskland. Historien viser, hvordan en værdidemokratisk beslutning, truffet udenom det politiske system af en helt almindelig borger, kan få storpolitisk betydning for Europa.

Fortællingen gør indtryk på flere måder. Demokrati handler i sin essens om at regulere magten. I det nære og det fjerne. I det billede spiller hverdagsdemokratiske valg og praksisser en større rolle, end vi måske er bevidste om. Og ligesom Harald Jäger næppe var sin magt bevidst, er pædagoger det måske heller ikke? Måske kan man forstå pædagoger som demokratiets grænsevagter?

I dette nummer af Pædagogisk Extrakt kan du læse om, hvordan man i forskellige former for pædagogisk praksis værner om demokratiske værdier. Du kan læse om, hvordan det stiller krav til pædagoger, der må balancere hensynet til den enkelte og fællesskabet.

Du kan også læse om, hvordan afdemokratisering kan udfolde sig bag om ryggen på os. Når iboende normer blokerer vores udsyn, og gør, at vi dømmer mennesker, der er forskelllige fra os selv, gør vi skade på demokratiet. Her bliver pædagogens opgave som empatisk grænsevagt central.

Sidst, men ikke mindst, viderebringer vi BUPL-formand, Elisa Rimplers opfordring til pædagoger om at bryde tavshedskulturen for at styrke demokratiet. I samme boldgade adresserer professor emerita Birgitte Possing, at kønsuligheden er et demokratisk problem. 84% af danske pædagoger er kvinder. Når kvinder mangler indflydelse, mangler kvindedominerede professioner indflydelse.

Og her er vi tilbage ved begyndelsen. Demokratiet består af os alle, vedkommer os alle, og bærer i sig rettigheder for hver enkelt af os. Når pædagoger fungerer som grænsevagter for demokratiske værdier, gør de det også for dem, de arbejder med. De giver en stemme til dem, der ingen mulighed har for selv at berette om manglende hænder, trøst og omsorg.

Læs med og bliv klogere!

OM

Erika Zimmer Brandt
ezb@via.dk

Lektor på VIA Pædagoguddannelsen og redaktør af Pædagogisk Extrakt

Følg os også på **Facebook og Instagram** og kom med idéer til temaer, vi skal tage op. Har du selv en vigtig historie at fortælle, så tøv ikke med at kontakte os!

Glæd dig også til det kommende temanummer

Forår 2022:
Et elskeligt rod – om pædagogikkens ustyrlighed

Lyt også til vores **podcast** her

Af Mathias Poulsen, ph.d.-studerende ved Designskolen Kolding

Den demokratiske **skrammellegeplads**

Når vi leger, er vi ofte drevet af nysgerrighed og en udforskning af, hvordan verden også kunne se ud – mens vi stiller en masse hvad-nu-hvis-spørgsmål. Det står i kontrast til den gængse forståelse af demokratiet, der af mange opleves som rigidt og fastfrosset i sin nuværende form. Hvad nu hvis … den legende tilgang kan åbne op for nye demokratiske deltagelsesformer, måske med skrammellegepladsen som inspiration?

Det var en lørdag i september, solen skinnede, og man kunne med lidt god vilje vel næsten tale om sensommer. Lige ved siden af hoppeborgen, lidt væk fra scenen, hvor musikerne stadig var ved at gøre klar, havde jeg fået tildelt et stykke græs. Her var en midlertidig, improviseret og kaotisk skrammellegeplads langsomt ved at vokse frem. Festivalen var ikke helt startet, og jeg forsøgte at placere mine mange forskellige genbrugsmaterialer – mit dyrebare skrammel – på en måde, der forhåbentlig ville vække undren og invitere til at gå på opdagelse og lege. På et tidspunkt kommer to små piger hen, nu kunne de ikke vente længe. De observerer mig og mit rod, virker lidt forundrede, men samtidig nysgerrige, idet de modigt spørger mig:
”Hvad kan man lave her?”.
Det var jo i sandhed et godt spørgsmål, som jeg desværre ikke havde et tilsvarende godt

PÆDAGOGIK OG DEMOKRATI

svar på. For man kunne jo lave alt mellem himmel og jord. "Det ved jeg faktisk ikke, men man kan gå på opdagelse i materialerne, og måske får man en god idé til noget, man bygge?"

Det gjorde de så. Gik på opdagelse, fik idéer og byggede løs. Entusiastisk, nysgerrigt og med en enorm ildhu og vedholdenhed. De fortsatte faktisk det meste af dagen med det der, så vidt jeg forstod, var en form for kombineret dukkehus og teaterscene. Det var vist nok i virkeligheden heller ikke det vigtigste.

Skrammelfest

De to piger lod startskuddet lyde til en sand skrammelfest. Pludselig stod jeg der, midt i en hastigt voksende flok af 10-20-30-40 eller måske endda flere børn og forældre, der ivrigt fulgte de to pigers eksempel, og byggede løs. Det hører med til historien, at jeg mildest talt var på udebane, for egentlig arbejder jeg jo mest med voksne, og i mange år har jeg især slået på tromme for voksnes leg. Alligevel blev jeg helt opslugt af oplevelsen, hvor de to piger åbnede ballet omkring 12.30 og da jeg, helt udmattet, kørte hjem omkring kl. 19.30 var der stadig livlig aktivitet. Undervejs blev der bygget mange forskellige forunderlige små værker, biler og andre køretøjer, en bunke sværd, og flere tårnhøje huler.

En af "arkitekterne" bag det mest populære huletårn fortalte mig med stor begejstring og stolthed om, hvordan han havde indledt byggeriet (sammen med både sin mor, far og farfar, men det er en anden historie) og nu var der lige pludselig mange andre børn, der havde lyst til at være med. Senere fortalte hans far mig, at han under normale omstændigheder er temmelig introvert og har svært ved at finde sig til rette i sociale relationer. Her fandt han imidlertid en central rolle, hvor han kunne udfolde sig, og mærke en meget håndgribelig social agens.

Her handler det i mindre grad om at overbevise modparten med skarpe argumenter, **end om at nærme sig hinanden gennem det man skaber sammen.**

Foto: Ulrik Pedersen

Eksperimenter med demokratisk medborgerskab

Disse små brudstykker af en fortælling stammer fra ét af de designeksperimenter, som gør det ud for feltstudierne i mit ph.d.-projekt på Designskolen Kolding, "Designing for Playful Democratic Participation".

Selvom jeg endnu ikke kan konkludere noget, hverken på baggrund af ovenstående anekdoter, eller af mine eksperimenter i øvrigt, så ser jeg konturerne af noget spændende. Både børn og voksne finder måder at deltage i det sociale fællesskab, som giver mening for dem. Det gør de – selvfølgelig, fristes jeg til at sige – gennem leg. De leger med hinanden, med deres kroppe og

OM

Mathias Poulsen
mp@dskd.dk

Ph.d.-studerende med projektet "Designing for Playful Democratic Participation" på Lab for Social Design, Designskolen Kolding.

Mathias beskriver sig selv som legeaktivist der, med ønsket om at opdyrke mangfoldige og levende legefællesskaber, blandt andet har taget initiativ til den internationale legefestival **CounterPlay** og **Den Danske Legetænketank**.

PÆDAGOGIK OG DEMOKRATI

Det er altså sandsynligt, at flere får mulighed for **at deltage i den demokratiske samtale, hvis den ikke kun finder sted med ord.**

med de mange forskellige materialer, og i dette møde undersøger de store og små spørgsmål, både med og uden ord: hvem er jeg, hvem er vi, hvad kan jeg og vi blive til, og hvad vil det sige at leve godt sammen?

Jeg vil argumentere for, at de alle, formentlig uden at vide det, har været i gang med at undersøge, hvordan demokratisk medborgerskab også kan se ud. Hvordan kan man som demokratisk borger undersøge muligheder, håb og drømme, give sine holdninger til kende og indgå i sociale fællesskaber for at realisere dem?

Det deliberative demokrati

I den nyere demokratiforskning er der et massivt fokus på det deliberative demokrati og på forsamlinger af borgere – borgerting – der mødes for at diskutere vigtige demokratiske spørgsmål og problemstillinger. I de fleste tilfælde forstås deliberation som en sproglig og rationel handling, der ofte tager form som en debat, hvor deltagerne skal nå frem til en beslutning eller afstemning. Der er dog også stadig flere eksempler på, at kreative, kunstneriske, skabende og legende formater, bliver opfattet som legitime, og regnes med i det demokratiske repertoire.

I forlængelse af den udvikling foreslår jeg i mit projekt, at skrammellegepladsen kan forstås som et særligt demokratisk rum, der minder om forum, agoraen og torvet, hvor borgere mødes for at undersøge, debattere og blive klogere på centrale spørgsmål, små som store. Den afgørende forskel mellem de klassiske demokratiske rum og den demokratiske skrammellegeplads er i min optik, at her kan den politiske samtale og deliberation overskride det rationelle og det sproglige. Her handler det i mindre grad om at overbevise modparten med skarpe argumenter, end om at nærme sig hinanden gennem det man skaber sammen. Det betyder mindre, om man udtrykker sig med ord eller gennem det, der opstår i mødet mellem hænder, kroppe og materialer.

Leg og demokrati

Jeg ser flere lovende muligheder i denne tilgang. For det første lader det os gøre noget ved det fundamentale demokratiske problem, at et væsentligt antal borgere føler sig marginaliseret af de traditionelle deltagelsesformer, der altså typisk begrænser sig til debatter og afstemninger. Meget tyder på, at det i mindre grad er demokratiet som sådan, mange borgere føler sig fremmedgjort af, men derimod er det de aktuelle muligheder for deltagelse, der ikke opleves som meningsfulde. Her kan man drage en parallel til den pædagogiske indsats omkring inklusion og de talrige, vigtige bestræbelser på at skabe deltagelsesmuligheder for alle. Det er altså

sandsynligt, at flere får mulighed for at deltage i den demokratiske samtale, hvis den ikke kun finder sted med ord.

For det andet åbner bevægelsen fra hoved til krop for en mere legende tilgang, der slipper fantasien løs og lader os undersøge, hvordan verden også kunne se ud. For mig at se er både legen og demokratiet helt afhængig af håbet om, at tingene kunne være anderledes. Legen drives ofte af det, man i dramatikken kalder "det magiske hvis" – hvad-nu-hvis-...? I legens nysgerrige, eksperimenterende facon kan alt det, vi kender og tager for givet, pludselig blive til noget helt andet. Legens verden er foranderlig, mens demokratiet ofte opleves som ret fastfrosset i sin nuværende form.

Kan eller skal? Børn er på udkig efter muligheder

Det er måske vigtigt at understrege, at jeg absolut ikke foreslår, at skrammellegepladsen har monopol på disse former for legende demokratisk deltagelse. Skrammellegepladsen er for mig især et interessant billede på både fysiske og mentale rum, hvor meget kan ske, og hvor vores hænder og kroppe træder frem i forgrunden. Den slags leg og legens attitude kan genfindes og fremelskes mange steder. Det kræver ikke meget mere end gode, åbne rammer, en bunke genbrugsmaterialer (der typisk kan skaffes ganske gratis), og modet til at gå på opdagelse i det ukendte, undersøge, eksperimentere og bygge.

Jeg mener, at både børn, unge og voksne har brug for at have adgang til rum, der kan noget af det, skrammellegepladsen kan. Også når vi skal designe de her steder, kan vi lære meget af børnene. Hvor pigerne i min lille beretning spurgte: "Hvad kan vi her?", så oplever jeg, at voksne i højere grad spørger: "Hvad skal vi her?". Skal man være lidt grov, så kan man måske sige, at hvor børn er på udkig efter muligheder – muligheder for leg – så er vi voksne i højere grad på udkig efter begrænsninger, mål og resultater. "Hvad skal vi levere?". Det er selvfølgelig ikke noget den enkelte voksne skal bebrejdes, for vi har jo alle lært det gennem intens, årelang socialisering.

Jeg vil ikke lægge for meget i denne lille iagttagelse, men jeg vil dog holde fast i, at der er stor forskel på, om vi nærmer os de demokratiske rum som steder, hvor vi skal gøre noget på én bestemt måde, eller som steder, hvor vi kan gøre noget på mange forskellige måder.

Jeg tør godt vove den påstand, at hvor vi har rigeligt af det første, så har vi et stort behov for det andet: demokratiske rum, der åbner verden op i stedet for at lukke den ned.

Dét er blot noget af det, jeg tror, vi kan lære af skrammellegepladsen. ■

Vil du vide mere

Alle legeinteresserede er velkomne i "**Den Virtuelle Legetænketank**" på Facebook

Læs mere om projektet **her**

Af lektor Hanne Laursen, ph.d. og lektor Lise Jönsson Koumaditis og ph.d. og lektor Anne Mette Buus, VIA University College

Demokrati i dagtilbud

En rundkreds med børn der fortæller, og pædagoger der minder alle om at lytte til hinanden. Det er typisk dansk dagtilbudspædagogik. Det kan også være demokrati i hverdagen, som ruster børn til at være aktive og kritiske borgere i et demokratisk samfund. Men det kræver lydhøre og fleksible pædagoger.

Der er børnemøde på grøn stue. De ældste børnehavebørn sidder i en rundkreds med en pædagog og en pædagogmedhjælper. Børn og voksne taler om de samarbejdsøvelser, pædagogen har planlagt og om emner, børnene bringer ind i samtalen. Pædagogen giver tid, nikker opmuntrende og husker venligt ivrige børn på, at de skal række hånden op og vente på tur, så alle kan komme til orde. På et tidspunkt skal børnene sende et håndtryk rundt i cirklen. De sidder med hinanden i hænderne, og har lukkede øjne. Pædagogen spørger: Er I klar? Alle svarer ja, undtagen Svend, der med klar stemme siger, at han ikke vil holde i hånd. Pædagogen siger: "Men det bliver du nødt til, når vi leger den her leg". Hun kigger afventende på Svend, som siger: "Jeg vil IKKE".

PÆDAGOGIK OG DEMOKRATI

I dagtilbudsloven står, at dagtilbud skal give børn medbestemmelse, medansvar og forståelse for og oplevelse med demokrati. Børnemøder, som det på grøn stue, er et klassisk eksempel på, hvordan pædagoger i dagtilbud arbejder med demokratisk dannelse ved at lade børn komme til orde og samtidig lærer at lytte til andre. Eksemplet viser også, hvordan demokrati kan være

bøvlet at arbejde med: Hvad stiller man op som pædagog, når hensynet til et enkelt barn og til fællesskabet eksempelvis støder sammen?

Demokrati som livsform

Danske daginstitutioner har en lang tradition for at arbejde med demokrati. Efter 2. verdenskrig argumenterede mange for, at børn skulle opdrages til demokrati, hvis autoritære regimer og krige skulle undgås i fremtiden. Pædagogikken i daginstitutioner skulle give børn mulighed for at blive borgere, der kunne tænke selvstændigt og forholde sig kritisk til autoriteter. Samtidig skulle daginstitutioner afspejle samfundets demokratiske karakter, hvor samtaler og forhandlinger fik fællesskabet til at hænge sammen på trods af forskelligheder. Demokrati handlede således både om det enkelte barns ret til at komme til orde og blive hørt, og også om barnets plads i et fællesskab, alle skal tage ansvar for.

Siden dengang har demokrati i daginstitutionen især handlet om, at hverdagen organiseres omkring fællesskabet. Demokrati er ikke en styreform, børn skal høre om, men en livsform, børn skal gøre sig erfaringer med. Når pædagoger bruger tid på samlinger, samtaler og konfliktløsninger med ord

OM

Anne Mette Buus
amb@via.dk

Ph.d. og lektor ved VIA Pædagoguddannelsen og i VIA Pædagogik og Dannelse, Forskningsprogram for Børns trivsel i og på tværs af dagtilbud, skole og hjem (B-Trit) og Dannelse og Etik.

Hun er forskningsmedarbejder på Allianceprojektet og forsker primært på dagtilbudsområdet.

OM

Hanne Laursen
hala@via.dk

Lektor ved VIA Pædagoguddannelsen og forskningsmedarbejder på Allianceprojektet ved VIA Pædagogik og Dannelse, Forskningsprogram for Børns trivsel i og på tværs af dagtilbud, skole og hjem (B-Trit)

OM

Lise Jönsson Koumaditis
lhjo@via.dk

Ph.d. og lektor ved VIA Pædagogik og Dannelse, Forskningsprogram for Børns trivsel i og på tværs af dagtilbud, skole og hjem (B-Trit)

Hun er projektleder af Allianceprojektet og forsker primært på dagtilbudsområdet.

PÆDAGOGIK OG DEMOKRATI

I dagtilbudsloven står, at dagtilbud skal **give børn medbestemmelse, medansvar og forståelse for og oplevelse med demokrati.**

og ikke fysisk styrke, er det ikke alene for at få hverdagen til at fungere, men også for at give børnene erfaringer med at være borgere i et demokrati.

Demokrati i fokus – igen

I 1970-, 80- og 90'erne var børns demokratiske erfaringer et væsentligt fokus i daginstitutioner. Internationalt var dansk daginstitutionspædagogik kendt for at vægte børns selv- og medbestemmelse højt. Efter årtusindskifte blev dette fokus dog udfordret. Rundkredspædagogik blev brugt som et skældsord, da den daværende statsminister kritiserede pædagoger for ikke at arbejde nok med børns læring og skoleforberedelse. Med loven om pædagogiske læreplaner fra 2004 fik andre dagsordner plads, og demokrati gled i baggrunden.

Med den styrkede pædagogiske læreplan fra 2018 formuleres for første gang et fælles pædagogisk værdigrundlag. Demokrati betones heri som en afgørende værdi, som skal kendetegne praksis i alle daginstitutioner. I materiale fra Børne- og undervisningsministeriet understreges det, at børn skal have mulighed for at udvikle sig som kritisk tænkende individer, der aktivt kan indgå i demokratiske fællesskaber.

Fleksibilitet og lydhørhed

Vender vi tilbage til børnemødet fra grøn stue, er det tydeligt, at en bestemt aktivitet i sig selv ikke giver børn erfaringer med demokrati. Svends nej peger på, at et børnemøde kan forløbe på en måde, så børn oplever, at de ikke har medbestemmelse eller, at kun nogle børn kan blive hørt, mens andre ikke kan. Pædagogen må i situationen balancere Svends ret til at blive hørt og taget alvorligt, samt det fælles fokus, der understøtter samhørighed i børnegruppen. Det afgørende er, at hun fleksibelt og lydhørt kan reagere på børnene, og tilpasse situationen undervejs, så alle bliver en del af fællesskabet.

Pædagogen spørger Svend: "Er du helt sikker på, at du ikke vil holde i hånd i dag?" Hun giver Svend god tid til at tænke sig om. Da han svarer ja, spørger hun, om han vil sætte sig ind midt i rundkredsen. Her sidder han opmærksomt og følger med i de andre børns forsøg på at sende et håndtryk hele vejen rundt. Da børnemødet slutter, løber han sammen med to andre børn mod legepladsens yderste hjørne, hvor børn har lov at lege uden, at de voksne forstyrrer.

Vil du vide mere

Allianceprojektet er et samarbejde mellem Aarhus Kommune, BUPL Aarhus, FOA Aarhus, SOSU Østjylland og VIA University College om realiseringen af den styrkede pædagogiske læreplan.

Pædagoger, pædagogmed-hjælpere, pædagogiske ledere, studerende fra pædagog-uddannelsen og forskere fra VIA undersøger sammen, hvordan læreplanens pædagogiske grundlag kan udfoldes i konkret pædagogisk praksis.

Artiklens eksempel er en redigeret observation fra et af de deltagende dagtilbud.

PÆDAGOGIK OG DEMOKRATI

Af adjunkt Mette Engberg-Sønderskov, VIA Pædagoguddannelsen

Børne- og Ungebyrådet **er demokrati i børnehøjde**

Den 8. oktober 2021 kl. 12.00 blev Børne- og Ungebyrådets 14. valgresultat offentliggjort i Aarhus. 31 af de opstillede børn kunne ånde lettet op. De blev valgt ind.

PÆDAGOGIK OG DEMOKRATI

I uge 40 kan man på Aarhus kommunes skoler mærke en særlig stemning i udskolingen. Valgkampen kulminerer i afvikling af valg på alle skoler, hvor alle børn og unge fra 7. klasse op til 17 år skal stemme.

Hvordan forbereder vi børn og unge til at tage del i demokratiet? De fleste voksne er enige om, at den demokratiske dannelse er vigtig. Men hvordan gør vi det i praksis? Og har børnene overhovedet lyst til at deltage som aktive medborgere i vores demokratiske samfund? Eller vil de hellere spille CS:GO og lave dansevideoer på TikTok i deres fritid?

I Aarhus Kommune har man valgt at gå ambitiøst til værks og har oprettet et Børne- og Ungebyråd med egne vedtægter og fast møderække med det voksne byråd. Og faktisk viser børnene store lyst til at deltage i demokratiet. Hvert år er der kampvalg mellem de opstillede kandidater, og der bliver produceret gennemarbejdede og kreative valgvideoer, der engagerer kandidaternes jævnaldrende i valget og skaber politiske debatter og dialoger.

Valgkamp

De børn og unge, der stiller op til Børne- og Ungebyrådet, laver selv deres valgvideoer. Både ungdomsskolen og Aarhus Ungdommens Fællesråd udbyder workshops, hvor de unge lærer , hvordan man laver fængende videoer, og om hvordan man bliver skarpere på sine politiske budskaber og mærkesager.

I uge 40 kan man på Aarhus Kommunes skoler mærke en særlig stemning i udskolingen. Valgkampen kulminerer i afvikling af valg på alle skoler, hvor alle børn og unge fra 7. klasse op til 17 år skal stemme . De kan sætte kryds ved den kandidat, de mener bedst repræsenterer deres holdninger. Eller den, som de tror på, vil kæmpe for nogle særligt relevante, vedkommende og interessante mærkesager.

Børnenes mærkesager

De unge byrødders mærkesager er ikke tomme ord og glitrende glansbilleder. I Børne- og Ungebyrådet sætter de fokus på det, de unge vurderer, der er højaktuelt for dem og deres jævnaldrende. Hvert år har de mulighed

OM

Mette Engberg-Sønderskov
skov@via.dk

Adjunkt, VIA Pædagoguddannelsen

Mette er lærer og cand.pæd. i didaktik. Hun er videnmedarbejder i VIA Pædagogik og dannelse, Forskningsprogram for Læring og IT.

Mette interesserer sig særligt for kommunikation, ungekultur, sociale medier og ikke mindst demokratisk og digital dannelse.

I Børne- og Ungebyrådet sætter de fokus på **det, de unge vurderer, der er højaktuelt for dem og deres jævnaldrende**

MEDBORGERSKAB OG DEMOKRATISK ØVEBANE
Byrødderne udøver medborgerskab og øver sig i at forstå og diskutere samfundsanliggender.

for at sende op til fire forslag til det voksne byråd. Det voksne byråd er forpligtet til at forholde sig til forslagene og tage dem alvorligt.

I valgåret 20/21 satte byrødderne blandt andet fokus på unges mentale sundhed, og deres forslag er i skrivende stund til behandling i byrådet. Konkret har Børne- og Ungebyrådet foreslået, at der skal mere og bedre oplysning om mental sundhed til børn og unge, og at skolepsykologerne skal tilbage på folkeskolerne i Aarhus kommune.

Børnenes forslag er både aktuelt og relevant. Helle Rabøl Hansen, der er børne- og ungeforsker på Aarhus Universitet, har vist, at trivslen blandt børn og unge er under pres. De seneste års nedlukninger har øget ensomheden blandt unge, og ifølge Helle Rabøl Hansen, er det ikke et individualiseret problem.

Byrødderne oplevede, at der var et behov for at udvikle de tilbud, der styrker børn og unges mentale sundhed. De behandlede sagen i Børne- og Ungebyrådet, hvorefter de sendte den videre som forslag til det voksne byråd. Derefter kan de voksne hjælpe med at finde ud af, hvad og hvordan det er hensigtsmæssigt at handle på forslaget.

Gennem deres virke udøver byrødderne medborgerskab. Samtidig øver de sig på at forstå, debattere og arbejde med samfundsanliggender, der angår dem selv og deres kammeraters liv og hverdag.

Børnenes stemmer og myndiggørelse
Siden den græske filosof Sokrates for 2400 år siden brokkede sig over "unge nu til dags" i det antikke Grækenland, er historien om den forbandede ungdom blevet genfortalt mange gange. Men erfaringerne i Aarhus

Om Børne- og Ungebyrådet

Siden 2007 har børn og unge i Aarhus Kommune kunnet stille op og stemme til Børne- og Ungebyrådet. Ordningen blev først indført som et forsøg, men grundet de unges store engagement og arbejde er rådet siden gjort permanent.

Børne- og Ungebyrådet i Aarhus Kommune er derfor nu en fast bestanddel af det repræsentative demokrati i byen, og løbende har byrødderne indsendt forslag ind til behandling. Ikke alle forslag er blevet til noget, men nogle forslag har resulteret i konkret og reel forandring i børn og unges liv i Aarhus kommune.

Alle børn og unge mellem 7. klasse og op til 17 år kan stemme til Børne- og Ungebyrådet. Rådet består af 31 repræsentanter og 9 suppleanter, der bliver valgt for et år ad gangen.

Du kan læse mere om Børne- og Ungebyrådet på **hjemmesiden** og på **Instagram**

PÆDAGOGIK OG DEMOKRATI

viser, at når byrødderne indtager byrådssalen, har de noget på hjerte. De viser et udsyn og et engagement, der går langt ud over deres individuelle ønsker.

Børne- og Ungebyrådet er på den ene side en voksenstilladseret, demokratisk dannende øvebane, hvor de unge lærer gennem handling. På den anden side er det også et reelt demokratisk organ, hvor de børn og unge, der sidder der, er valgt ind af deres jævnaldrende efter en valgkamp, politiske debatter og valghandlinger på alle kommunens skoler. Børne- og Ungebyrådet bliver lyttet til af resten af det politiske system i kommunen.

Den tyske filosof Immanuel Kant mente, at oplysning er menneskets udgang af dets selvforskyldte umyndighed. Så når de unge mennesker diskuterer, reflekterer og argumenterer for, hvorfor nogle sager er vigtigere end andre, er der tale om en myndiggørende læringsproces. Kun velbegrundede, oplyste og relevante forslag bliver til resultater, der skaber forandring.

BØRNE- OG UNGEBYRÅDET
Det nye byråd samles i byrådssalen

Eksempler på Børne- og Ungebyrådets resultater

I 2012/2013 indsendte byrødderne et forslag om, at Skøjtebanen blev genetableret i Aarhus. De mente, at det kunne højne borgernes aktivitetsniveau i kommunen. Indstillingen blev behandlet og medførte, at der hver vinter etableres skøjtebane foran Musikhuset.

I 2017/2018 ønskede Børne- og Ungebyrådet et øget fokus på indsatser og tilbud for ordblinde. Det forslag resulterede i, at der blev afsat 4,5 millioner til en styrket indsats på området i 2019 og 2020. Herefter styrkedes området med et varigt tilskud på 2 millioner kroner årligt.

I 2018/2019 foreslog Børne- og Ungebyrådet, at der skulle være bedre seksualundervisning på skolerne. Der blev nedsat en arbejdsgruppe, der består af repræsentanter fra kommunen, Børne- og ungebyrådet og Sex og Samfund, som årligt evaluerer seksualundervisningen i kommunen.

PORTRÆT AF EN PÆDAGOG

Af journalist Hanne Duus, VIA University College, hd@via.dk

Danner – en spændende arbejdsplads med masser af energi

Malene er pædagog på Danners krisecenter i København. Her møder hun kvinder med og uden børn, der på forskellig vis har valgt at bryde med deres mand eller familie. Til Danner er knyttet et videncenter, som er med til at sikre en stærk faglighed, der både gavner arbejdet på centeret, på nationalt og på internationalt plan.

Foto: Danner

PORTRÆT AF EN PÆDAGOG

Malene Nielsen er uddannet pædagog og har arbejdet hos Danner i 23 år. Så kunne man jo godt foranlediges til at tænke, at efter så mange år på det samme sted, kan det være svært at holde gejsten oppe. Men det kan Malene Nielsen godt! Hun elsker sit arbejde, og er på ingen måde brændt ud. Ingen dage er ens – der sker hele tiden noget nyt og uforudsigeligt, og der er mange benspænd.

"Det er en spændende arbejdsplads med masser af gode udfordringer – både fagligt fra gode kollegaer og fra de mange kvinder og børn, der kommer til os," siger Malene Nielsen. Hun danner makkerpar med en socialrådgiver, og sammen er de to kontaktpersoner for flere kvinder.

"Når kvinderne kommer til os, har de også mulighed for et forløb med en psykolog. Og det er nyt, at også kvinder kan få psykologhjælp med ophold på krisecenter, tidligere gjaldt det kun børn. Men nogle beboere – både børn og kvinder – er så traumatiserede, at de skal stabiliseres, før de kan profitere af et psykologforløb. Alt er jo i en eller anden grad i kaos for dem. Det er et stort skridt, de har taget, når de kommer ind til os," siger Malene Nielsen.

ØGET FOKUS PÅ BØRNENES OPLEVELSER
Børnene ved altid mere, end vi tror, fortæller Malene Nielsen. Foto: Danner

Øget fokus på børnenes oplevelser

Hun uddyber og fortæller, hvordan de ansatte på Danner med årene er blevet mere opmærksomme på, hvor vigtigt det er at inddrage børnene og deres oplevelser. Ikke at de nogensinde har været glemt, men det er morens oplevelser, der er i centrum. Hendes fortælling om, hvad hun og børnene har set, hørt og oplevet.

"Vi snakker selvfølgelig med moren først, når hun ankommer med sine børn. Men ret hurtigt tager vi også fat i børnene, for at høre deres version. For selvom

Hun uddyber og fortæller, hvordan de ansatte på Danner med årene er blevet mere opmærksomme på, **hvor vigtigt det er at inddrage børnene og deres oplevelser.**

OM

Malene Nielsen
kontaktdanner@danner.dk

Pædagog fra Skovtofte

Uddannet socialpædagog. Ansat på Danner Stiftelsen i 1998.

PORTRÆT AF EN PÆDAGOG

> Der er ingen tvivl om, at videncenteret er enormt vigtig. **De udvikler en eksklusiv viden om børn og kvinders forhold.**

mødrene beskytter deres børn så godt de kan, fx ved at sige, at de skal på hotel og ikke, at de skal på et krisecenter, så ved børn altid meget mere end vi tror," siger Malene Nielsen, og fortsætter:

"En mor kunne fortælle, at hendes datter ikke ville gå i skole, fordi hun var så bekymret for, hvad der kunne ske med hendes mor, når hun ikke var der. De ved meget mere, end vi tror – og de kan klare meget mere end vi tror" .

Også fokus på far

Hun fortæller videre, at medarbejderne er opmærksomme på, at det i første omgang er morens oplevelse, der står forrest. Men barnets oplevelse er lige så vigtig at få med i billedet. Og også farens, når det kan lade sig gøre.

"Vi ser mange forskellige familierelationer – og forskellige fædre. Vi ser meget voldelige fædre. Men vi ser også familier med svær kompleksitet. Hvor alt sådan set er ok derhjemme, men pludselig opstår der momenter, hvor tingene falder helt fra hinanden. I de tilfælde, hvor det er undtagelser, der gør, at moren er kommet til krisecenteret, er det godt, hvis barnet får samvær med faren hurtigst muligt. For børnene er det jo en voldsom oplevelse at blive taget ud af sine vante omgivelser, og flyttet ind på Danners krisecenter. Vi har børn, der spørger, om de aldrig skal far igen," siger Malene Nielsen.

Tid til forandring

Før hun kom til Danner arbejdede hun med anbragte børn. Det var spændende, men også hårdt, fordi der kunne være meget modstand fra både forældre og børn. Mens arbejdet på Danner har en anden aura af håb i sig.

"Det er et fantastisk arbejdsfelt at være i. Her arbejder vi med kvinder, der beder om hjælp. Kvinder, der gerne vil et andet sted hen i deres liv," siger Malene Nielsen, og forklarer videre, at selvom de hver dag oplever mange voldsomme historier, familier i mistrivsel, komplekse historier, så er fællesnævneren, at kvinden har taget det første skridt til forandring. Og det er det bedste udgangspunkt for bevægelse.

Videncenter påvirker de politiske vinde

Ud over et krisecenter driver Danner blandt andet et rådgivningscenter og et videncenter. Gennem research og dokumentation, samt brug af krisecenterets erfaringer, arbejder medarbejderne i krisecenteret på at skabe ny viden om vold mod kvinder og børn. En viden, der blandt andet bruges til at understøtte politiske dagsordner og til at skabe viden blandt krisecentermedarbejdere og andre fagfolk.

"Der er ingen tvivl om, at videncenteret er enormt vigtig. De udvikler en eksklusiv viden om børn og kvinders forhold. Og de har deres gang på Christiansborg, hvor de mødes med politikere, for at sætte forebyggelse af vold mod kvinder og børn på dagsordenen" siger Malene Nielsen, og uddyber:

"Vi inviterer også politikere ind på Danner for at tale med både kvinder og ansatte. Det var blandt andet sådan et møde med en minister, der var med til at, at psykisk vold er blevet strafbart på lige fod med fysisk vold i Straffeloven. På den måde er vi med til at påvirke det demokratiske system og politiske processer". ■

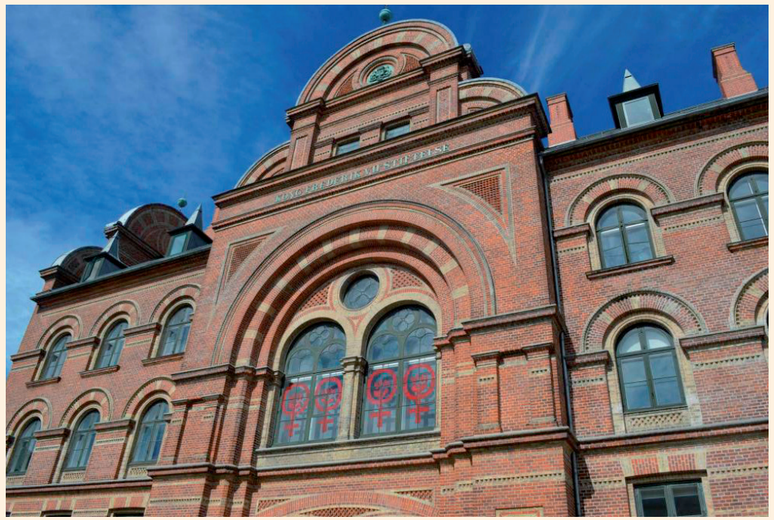

KØNSBASERET VOLD ER ET DEMOKRATISK PROBLEM
Vold mod kvinder og børn er et globalt problem. Ifølge Danner er det et af de største brud på basale menneskerettigheder. Danner arbejder for at stoppe vold i nære relationer med et særligt blik for kønsbaserede vold. Foto: Danner

PORTRÆT AF EN PÆDAGOG

Af journalist Hanne Duus, VIA University College, hd@via.dk

Praksisfortællinger **fra Danner**

Ifølge Malene Nielsen møder medarbejderne på Danners krisecenter alle slags historier. Æresforbrydelser, vold, seksuelle krænkelser, alkohol, trusler. Beboerne er overrepræsenteret af kvinder med anden etnisk baggrund end i samfundet generelt. Der er også helt almindelige kvinder fra noget, der på ydersiden kan minde om velfungerende familier. Der er kvinder gift med danske mænd. Kvinder fra Sydafrika, fra Østeuropa, fra Philippinerne, Thailand, fra Nordafrika og Mellemøsten.

Manden har fået ptsd

"Jeg har oplevet kvinder med de vildeste kærlighedshistorier. En kvinde, hvis mand er soldat og har fået ptsd under udsendelse, og er helt forandret ved hjemkomsten. Hun vågner op ved, at han står med en kniv og truer hele familien. Men hun elsker ham – ham der var, og stadig er inde bag ved. Det er en barsk omgang, men nu er han i behandling og familien er trygge igen".

Afhængig af kærlighedssuset

"Der er også kvinder, der flytter tilbage til deres mænd af angst for, hvad bruddet kommer til at betyde. Og derfor vælger at vende tilbage. Det er dog et fåtal. Kvinder der oplever grænseoverskridende ting, hvor deres egne grænser også skrider".

Traumatiseret barn

"Vi ser mange børn der er traumatiseret på forskellig vis. Vi ser børn der stagnerer i deres udvikling (eller går tilbage), og børn med PTSD symptomer som koncentrationsbesvær, hurtig vrede og ængstelighed.
Vi ser børn, som ikke kan koncentrere sig i skolen, da deres hjerner er på vagt. De kan til gengæld referere hvad der er foregået i rummet under undervisningen, da deres hjerner er trænet i at holde øje med fare/trusler.

BØRNENES RET
Fra midt 90'erne blev det vedtaget, at børn har ret til støtte på krisecentrene.
Foto: Danner

Mor går helt i skjul

"En kvinde der kom ind med to drenge på henholdsvis tre og syv år. De havde været udsat for meget voldsomme ting. Moren var blevet truet og frygtede for sit eget og børnenes liv. Samtidig var faren inde i et miljø, hvor han blev truet udefra. Så der var dobbelt frygt i familien. Både inde i familien og udefra mod familien. Det var så voldsomt, at moren flyttede fra provinsen til København, for at komme helt væk fra faren og det miljø, de havde været i. Faren søgte efterfølgende ikke samkvem med børnene, og ville formodentlig heller ikke have fået det på grund af sagens alvor. Det er oftest trusler mod mor og børn – og historisk med vold i hjemmene – der er årsagen til, at familierne kommer på krisecenter."

Af journalist Hanne Duus, VIA University College, hd@via.dk

Om Danner

DANNER
Siden 1979 har Dannerhuset – i dag kaldet Danner – fungeret som kvinde- og krisecenter båret af en stærk frivillighed, og huset er i dag ikonisk for den danske kvindebevægelse. Foto: Danner

- Dannerhusets historie går helt tilbage til 1873, hvor daværende Grevinde Danner oprettede en "Stiftelse for trængende Fruentimmere af Arbeiderklassen med det Formål at yde, uden nogen som helst vederlag, Fribolig. Huset fungerede som sådan i over 100 år, men af økonomiske årsager blev det solgt.

- I 1979 besatte 300 kvinder huset og købte det tilbage som kvindehus. Siden 1980 har det fungeret som kvinde- og krisecenter båret af frivillige kræfter og siden hen også ansatte.

- I 1989 blev den første pædagog ansat. Fokus på det pædagogiske arbejde skærpedes blandt andet af den forskning Else Kristensen, tidligere SFI, stod for. Hun forskede i udsatte børn og blandt andet børn på krisecentre. Hun satte fokus på, hvor vigtigt det er, at børns oplevelser også tages i betragtning i krisearbejdet. At børn i mange tilfælde kan være traumatiserede. I forlængelse af hendes forskning ansattes den første pædagog i 1989. Både til at lege med børnene, men bestemt også til at snakke med dem. Og fra midt i 90'erne blev det vedtaget, at også børn havde ret og behov for støtte på krisecentrene.

- Det startede med børnefamilierådgivere, en koordinator, to pædagoger, en socialrådgiver og en vicevært. I dag er der 50 ansatte i den veletablerede organisation, heraf fire pædagoger. Hertil kommer Danners videncenter, samt ambulant rådgivning seks steder i Danmark under navnet Sig Det Til Nogen. Til centeret hører desuden nogle udslusningsboliger, hvor udsatte kvinder kan bo i op til fire år med lidt støtte.

- På Danner arbejder de også internationalt. Medarbejderne afholder kurser i Marokko, Tunesien og på Vestbredden. De har et koncept, hvor de teamer op med en lokal underviser, der underviser sammen med en dansk underviser. Undervisningen er baseret på praksis med rollespil og nysgerrighed. Det handler om kvindesyn, børnesyn, samtaleteknikker, etc.

Læs mere om Danner **her**

TANKEBOBLER – SFO-SOFIE

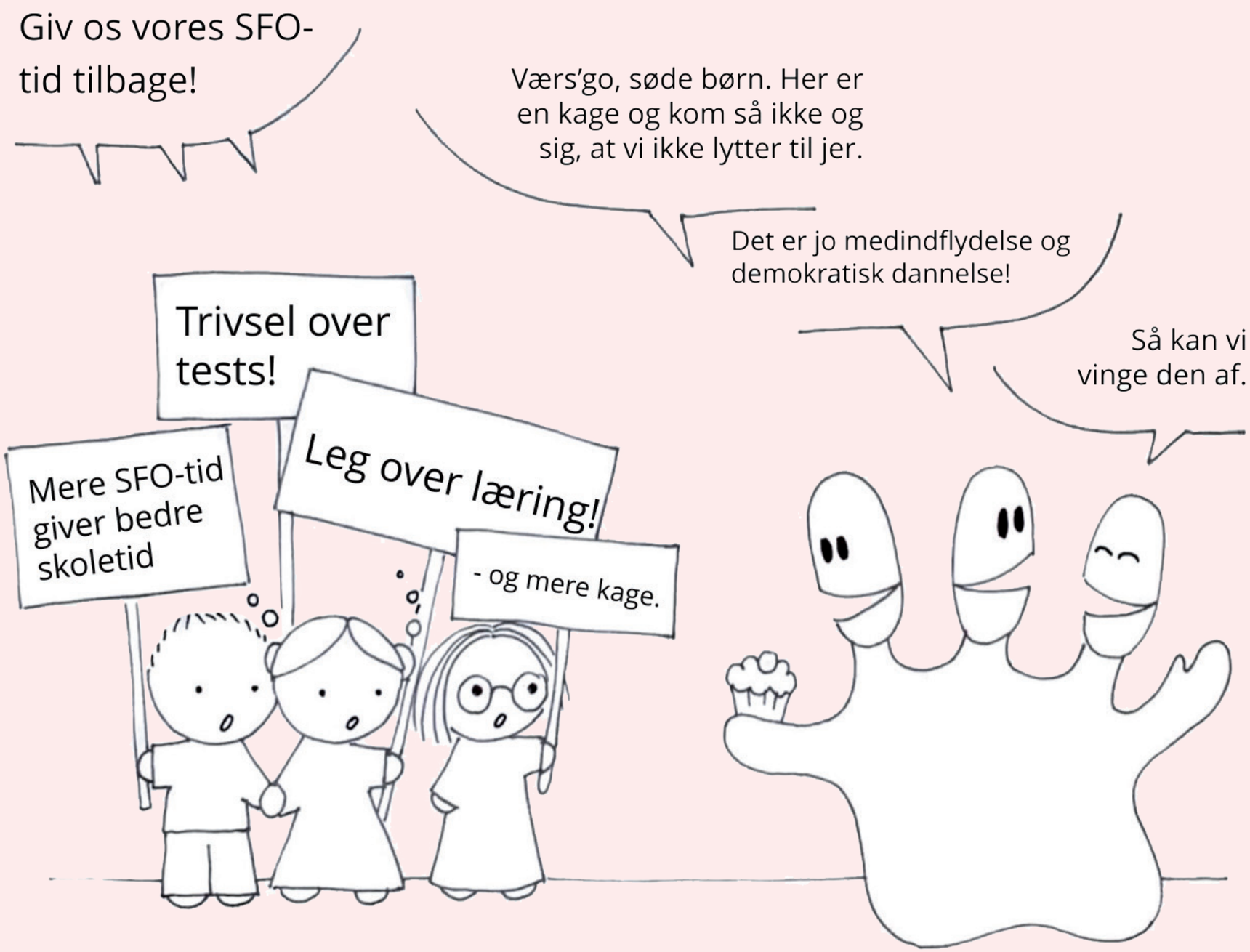

Om SFO-Sofie

SFO Sofie er pædagog i skolereformens malstrøm. Hun tager afsked med fritidspædagogikken og får nye arbejdsopgaver, nye kollegaer og ny ledelse.

Med sig i malstrømmen har SFO Sofie bl.a. børnene, forældrene, kollegaerne (både pædagoger og lærere), skoleledelsen og kommunen.

Følg SFO Sofies arbejdsliv på **bloggen**, på **Twitter** og på **Facebook**

DEMOKRATI FORDRER DELTAGELSE

Af pædagog, cand.pæd. stud Emma Clarup og ph.d. og docent Marta Padovan-Özdemir, VIA University College

Når vi sætter spot på normerne, **træder uligheden frem fra skyggerne**

Lighed er en kerneværdi i det danske demokrati, og det er svært at finde en pædagog i Danmark, der ikke går ind for lighed mellem børn. Det viser sig dog, at herskende normer i pædagogisk praksis alligevel holder liv i uligheden – men her kan pædagoger gøre en forskel.

Normer virker bag om ryggen på os alle og skaber rigtige og forkerte måder at være på. Det sker også i den pædagogiske praksis. Når det sker, skabes der ulige betingelser for børns handlemuligheder, erfaringsrum og identitetsdannelse.

Hvad handler normer egentligt om?

Normer sætter rammer for, hvordan det forventes, at vi tilpasser vores adfærd. Med andre ord fortæller normer os, hvad der regnes for normalt og unormalt. På den måde udstikker normer retningen for vores handlemuligheder og erfaringsrum. Vi mennesker har svært ved at fungere som en social gruppe uden normer. Normer kan nemlig skabe ro, orden og stabilitet mellem mennesker, men normer har også en slagside i form af stigmatisering, marginalisering og indskrænket identitetsdannelse, som kalder på pædagogers refleksion.

DEMOKRATI FORDRER DELTAGELSE

Hvor kommer normkritik og normkreativitet ind i billedet?
Normer har både en lys- og en skyggeside. Når en norm angiver én adfærd som rigtig, angiver den samtidig en anden adfærd som forkert. Normkritik handler om at få øje på, hvordan normernes lys- og skyggesider virker i den pædagogiske praksis. Normkreativitet handler om at udvide og udfordre normerne. Det vil sige skabe bredere normalitetskriterier, hvor færre føler sig forkerte eller afvigende. Skal normen om "den rigtige dreng" fx få drengen, der går til ballet, til at føle sig forkert? Eller kan vi udvide denne norm i kraft af vores sprog og handlinger, så drengen, der går til ballet, også føler sig rigtig- og normal?

Normkreativitet handler om at udvide og udfordre normerne. **Det vil sige skabe bredere normalitets-kriterier, hvor færre føler sig forkerte eller afvigende.**

Hvad har normer med ulighed at gøre?
Idet normer sætter grænser for, hvad der opfattes som normal drenge-adfærd, eller automatisk antager, at den laksefarvede blyant er den hudfarvede, skabes der ulighed mellem forskellige kategorier af børn. Drenge, der klatrer i træer, afkræves simpelthen mindre forklaring og vækker mindre bekymring, end drenge, der tager kjole på og hellere vil lege prinsesser. Hvide børn (læs: laksefarvede) bliver automatisk accepteret og anerkendt i en tegnesituation i børnehaven, hvor brune børns hudfarve enten bliver overset eller gjort til noget særligt. Der opstår altså ulighed mellem børn, når uhensigtsmæssige normer indskrænker identitetsdannelsen og handlerummet for bestemte kategorier af børn.

Hvad kan pædagoger gøre?
Normer eksisterer kun så længe, vi er enige om at håndhæve dem. Her spiller pædagoger en vigtig rolle i opgøret med de normer, som skaber ulighed. Konkret kan pædagoger benytte sig af fire tilgange til at udfordre normerne:

OM

Marta Padovan-Özdemir
mapa@via.dk

Marta er docent, ph.d. og forskningsleder af Program for samfund og mangfoldighed og projektleder på projektet Normkritisk og normkreativ evalueringskultur i dagtilbud.

Marta er optaget af normkritik og samskabelse som demokratiske måder at forstå problemer og finde deres løsninger.

OM

Emma Clarup
clar@via.dk

Emma er pædagog og cand.pæd.stud i Generel Pædagogik.

Emma deltog som talentstuderende i forsknings- og udviklingsprojektet Normkritisk og normkreativ evalueringskultur i dagtilbud.

DEMOKRATI FORDRER DELTAGELSE

Der opstår altså ulighed mellem børn, når **uhensigtsmæssige normer indskrænker identitetsdannelsen og handlerummet for bestemte kategorier af børn.**

1. *Den dokumenterende tilgang*: Pædagoger kan skabe et fokus på normer i de tilbagevendende pædagogiske planlægnings- og evalueringsprocesser. Man kan eksempelvis implementere et "N" for "Normkritisk blik" i SMTTE (N)-modellen, så der lægges op til en evaluering efter hvert pædagogisk forløb, der undersøger de normer, der kommer til syne.

2. *Den sproglige tilgang*: Pædagoger kan reflektere over de normer, der knytter sig til sprogbrugen. Udtrykker nogle af institutionens sangtekster og eventyrfortællinger fx snævre normer for køn, alder, race eller religion?

3. *Aktør tilgangen*: Pædagoger kan overveje, hvilke normer deres egen adfærd og arbejdsdeling signalerer, for det er dem, børnene spejler sig i. Er der fx et mønster i forhold til hvilke aktiviteter, de mandlige og de kvindelige pædagoger udfører med børnene?

4. *Artefakt tilgangen*: Pædagoger kan efterstræbe et mangfoldigt tilbud af artefakter i institutionen, som gør det muligt for alle at erfare sig selv og andre på både vante og nye måder. Har institutionen eksempelvis kun lyse dukker med blå øjne i dukkekrogen, og hvad gør det ved de somaliske børns oplevelse af at høre til?

Når vi kaster et kritisk og kreativt blik på de normer, som skaber uhensigtsmæssig stigmatisering og marginalisering, banes vejen for den demokratiske kerneværdi: Lighed. Normkritisk og normkreativ pædagogik er således en vigtig del af pædagogers demokratiarbejde. ■

Om projektet

Indholdet i denne artikel baserer sig på indsigter fra det aktuelle forsknings- og udviklingsprojekt Normkritisk og normkreativ evalueringskultur i dagtilbud. Projektet er forankret i VIAs Forskningscenter for ledelse, organisation og samfund under Program for samfund og mangfoldighed. Projektet er finansieret af BUPL's Forskningspulje 2019.

Projektet udkommer med en række forskningsrapporter. De første to kan findes her:

- Mangfoldighed og ligestilling i dagtilbud. Omfang – forståelser – holdninger – tilgange
- Normkritisk og normkreativ pædagogik i aktuel praksis. Et forskningsbaseret inspirationskatalog til dagtilbud

Hør også Pædagogisk Extrakts podcast om projektet **her**

DEMOKRATI FORDRER DELTAGELSE

Af Hanne Duus, journalist, VIA University College, hd@via.dk

Gamification øger læring

Tore Neergaard Kjellow læste til datamatiker, men ville hellere være pædagog. Med en pædagoguddannelse i baggagen gik han på undersøgelse i den digitale spilverden. Her fandt han en vej for bedre læring til børn med adfærdsvanskeligheder. Og det stopper ikke her – for i dag er han CEO i Ugly Duckling Games, hvor han blandt andet har udviklet det alsidige multiplayerværktøj Drama Studio.

DEMOKRATI FORDRER DELTAGELSE

Tore Neergaard Kjellow har altid været fascineret af computerspil, og valgte derfor at læse til datamatiker. Men det var ikke lige ham. Så arbejdede han som pædagogmedhjælper i nogle år, og fandt på et tidspunkt ud af, at han ville være pædagog.

"Det var lige min hylde. Meritpædagoguddannelsen er så fed, og jeg var megaengageret i uddannelsen. Og jeg fandt ud af, hvor sjovt det er at være uddannet pædagog i stedet for ufaglært," siger Tore Neergaard Kjellow.

Qua sin datamatiker baggrund vækkede pædagogisk it hans interesse. Han var sikker på, at børn kunne lære noget ved hjælp af it. Han arbejdede med børn, der havde tilknytningsproblemer og børn, der havde svært ved at koncentrere sig.

"Jeg ville have dem til at spille computerspil, for det var jeg sikker på, kunne hjælpe dem. I starten kunne de ikke koncentrere sig om spillet i mere end fem minutter ad gangen. Men stille og roligt skærpede spillet deres koncentrationsevne – og efterhånden kunne de spille mere komplicerede spil," siger Tore Neergaard Kjellow.

Kan vi gøre det anderledes?

Han blev ansat på Columbusskolen i Skovby, der er et specialiseret skoletilbud i Skanderborg Kommune. Målgruppen er normaltbegavede børn mellem seks og 14 år med forskellige vanskeligheder.

"Der var reelt to gange 15 minutters undervisning om dagen. Alt andet var ballade, bortset fra når jeg spillede med børnene. Når vi spillede kunne de alt det, der stod i deres papirer, at de ikke kunne. Så tænkte jeg: Kunne man forestille sig, at der ikke var noget galt med børnene? Men derimod med måden vi undervisер på?" siger Tore Neergaard Kjellow, og fortsætter:

"Der var altid umiddelbar, konkret feedback fra børnene. Hvis det vi serverede virkede, så var de engagerede. Hvis det ikke virkede – så var de ikke engagerede. Så hoppede de fx bare ud af vinduet," siger Tore Neergaard Kjellow. Sammen med skolen søgte han, og fik, midler fra 'Den innovative skole' til at undersøge gamification og computerspil som ramme for undervisningen. Og her havde de fat i noget. For ved hjælp af spillene lykkedes det at rykke på børnenes koncentrationsevne.

Hvor børnene tidligere reelt kunne koncentrere sig to gange femten minutter om dagen, kunne de efter forsøget klare at blive undervist tre gange halvanden time om dagen. To gange halvanden times klasserumsundervisning, en times computerspil, og en halv times refleksion.

Gamification og spil kan have positiv effekt for:

- Faglighed
- Sociale kompetencer
- Relationer
- Trivsel

OM

Tore Neergaard Kjellow
tore@uglyducklinggames.com

Tore er CEO i Ugly Duckling Games, hvor han er ansvarlig for det pædagogiske og didaktiske felt.

Han har læst på datamatikeruddannelsen og er uddannet pædagog. Han har 20 års erfaring med spilbaseret læring og pædagogik, og er en af landets førende eksperter på området.

Han er skaber af Skolen i Spil-metoden, som anvender narrativ pædagogik, gamification, game-based learning og underholdningsspil til at skabe engagerende og motiverende undervisning.

DEMOKRATI FORDRER DELTAGELSE

Doblet op på nationale tests
”Vi valgte spil sammen med eleverne. Spil, der var både lærerige og gode. Og spillene virkede som en motiverende og engagerende ramme. Eleverne oplevede, at det var dem selv, der var interesserede i at lære. Ikke noget vi tvang dem til. I modsætning til traditionelle læringsspil havde de kommercielle titler ikke noget krav om at kunne læse, skrive og regne. Men det var tydeligt for eleverne, at disse færdigheder kunne bruges i spillene. Gennem refleksion og særligt tilrettelagte opgaver, der forbandt spillenes udfordringer med fagenes indhold, blev det konkret og tydeligt for eleverne, at de fik spillemæssige fordele, når de kunne løse forskellige opgaver. Det er en arena, hvor eleven oplever ikke at SKULLE lære, men bliver motiveret til at lære,” siger Tore Neergaard Kjellow.

Han fortæller, at efter forsøget med computerspillene blev de nationale testscore mere end fordoblet i klassen. Og i et spørgeskema til forældrene viste det sig, at forældrene havde fordoblet vurderingen af deres børn på soft skills som fx vedholdenhed, nysgerrighed og planlægning.

”Og tre ud af otte børn vendte tilbage normalområdet. Og så var der et barn, der gik 293% frem i dansk! Han var særligt begavet, men var ikke blevet udfordret nok,” siger Tore Neergaard Kjellow.

Et særligt adfærdsblik
Efter Columbusskolen valgte Tore Neergaard Kjellow at blive konsulent og køre korte intensive forløb med forskellige skoler med særligt henblik på deltagelse og trivsel. Blandt andet som en del af forskningsprojektet ’Sæt skolen i spil.

”I forskningsprojektet udvalgte vi fokus-eleverne med et særligt adfærdsblik. Vi ville gøre noget for de børn, der var ved at falde ud af skolen. Børn, der hverken var fagligt eller socialt aktive i skolen. Børn, der deltager, fordi de skal og er bange for konsekvenserne, hvis ikke de deltager. De, hvis motivation er at undgå konsekvenser oplevede også en markant stigning i trivsel,” siger Tore Neergaard Kjellow. Han forklarer, at projektet blandt andet viste, at børn, der oplevede stort pres og tvang, oplevede at det forsvandt, og de begyndte at deltage på egne præmisser.

”Vi så, at denne måde at undervise på skabte større deltagelse, bedre relationer og nye venskaber på af alle elever,” siger Tore Neergaard Kjellow, der i dag er CEO i Ugly Duckling Games, hvor han er med til at skabe forskellige spiluniverser, der bruger elevernes interesse for computerspil til at gøre undervisningen relevant og meningsfuld. ■

Eleverne oplevede, at det var dem selv, der var interesserede i at lære. Ikke noget vi tvang dem til.

PÆDAGOG MED EGEN VIRKSOMHED
Tore Neergaard Kjellow bruger sin viden om pædagogik i sit arbejde som CEO.

Hvad er Ugly Duckling Games?

Ugly Duckling Games er sat i verden for at lave engagerende spil til brug i undervisning.
For dem skal spil til brug i undervisning kunne klare sig kommercielt som rene underholdningsspil, ellers er de ikke engagerende nok.

Spillene skal være nyttige værktøjer for lærere og pædagoger, der hjælper dem med at løse dagligdags udfordringer i skolen.

Derfor udvikler de deres spil i tæt samarbejde med lærere, der har deres daglige gang på skoler. Spillene skal bidrage positivt i undervisningen, og derfor er designtilgangen baseret på den videnskabeligt validerede metode ’Skolen i Spil’.

Læs mere om Ugly Duckling **her**

DEMOKRATI FORDRER DELTAGELSE

Af Hanne Duus, journalist, VIA University College, hd@via.dk

Tid til at være **lærer og pædagog**

Drama Studio er et kreativt værktøj, der hurtigt og nemt hjælper eleverne til at skabe flotte 3D-animerede fortællinger – sammen. Det er en spillignende oplevelse, der kan sammenlignes med creative mode i Minecraft, men hvor man i Minecraft bygger ting, fortæller man historie i Drama Studio. Det er oplagt at bruge både i skolen og i SFO'en. Eleverne lærer at skabe forskellige universer, der kan være rent fagfaglige som fx tysk og historie, men det kan også handle om konflikthåndtering eller samarbejde. Det er Ugly Duckling Games, der står bag produktet.

På en scene i et computerspil skaber eleverne deres eget teaterstykke. Helt fra bunden med manuskript, scenografi, lys, lyd, kostumer og skuespillere. Spillet hedder Drama Studio og er et værktøj til at skabe fortællinger i form af teater. Det er nemt og hurtigt at gå til, fordi indbyggede begrænsninger hjælper brugeren igennem. De får en spillignende oplevelse, der kan sammenlignes med Creative Mode i Minecraft, men hvor man bygger ting i Minecraft, fortæller man historier i Drama Studio

Det er Tore Neergaard Kjellow, pædagog og CEO i Ugly Duckling Games, der står bag

SÆT SKOLEN I SPIL
Forskningsprojektet bag bogen handler om social og faglig inklusion

Drama Studio. Ifølge ham er det vigtigt, at spillet ikke kræver en masse teknisk kunnen og didaktiske forberedelser.

"Vi har sænket barrieren på alle parametre. Spillet skal have en høj kvalitet, så eleverne gider at spille det. Men det må ikke kræve en masse teknisk kunnen eller forberedelse fra lærerens og pædagogens side. De skal have tid til at være – ja lærer og pædagog," siger Tore Neergaard Kjellow. Han forklarer, at de lærere, der har arbejdet med Drama Studio oplever, at når først eleverne har lært at bruge det, kan de lave færdige visuelle produktioner lige så hurtigt som

På tværs af alle eleverne så vi, at denne måde at undervise på **skabte større deltagelse, bedre relationer og nye venskaber blandt eleverne.**

DEMOKRATI FORDRER DELTAGELSE

Den vigtige forskel er bare, at de der normalt ikke skriver med blyant på papir – **de producerer meget gerne i Drama Studio.**

Se videoen. Se Tore fortælle om Drama Studio.

de kan skrive deres fortællinger med en blyant på et stykke papir.

"Den vigtige forskel er bare, at de der normalt ikke skriver med blyant på papir – de producerer meget gerne i Drama Studio". Han fortæller, at fordi Drama Studio er opbygget som et teater, profiterer det også af teaterets indbyggede mekanismer.

"Teatret indbyder på samme måde som legen til, at vi accepterer ting, der ikke er virkelige og realistiske. Når man leger, at en pind er et sværd, så bliver den til et sværd. I teatret fungerer det på samme måde," siger Tore Neergaard Kjellow.

Forskningsprojekt om gamification og spil i undervisningen
Tore Neergaard Kjellow har idédesignet inventionen bag forskningsprojektet 'Sæt skolen i spil'. Forskningen viser, at det har en positiv effekt at tage spil og leg ind i klasserummet. Og det gælder både fagligt, socialt, relationelt, i forhold til trivsel. Og på tværs af køn og alder. Det viser også, hvilke krav der bør stilles til de spil og produkter, som lærere og pædagoger kan bruge som omdrejningspunkt i undervisningen og SFO'en.

Der findes mange forskellige eksempler på undervisningsforløb med Drama Studio. Fx en analyse af Skammerens datter i dansk, et emne om Columbus i historie, et om demokrati i samfundsfag, sproglig træning i tysk og matematik.

"Fordi Drama Studio er så mangfoldigt, kan det anvendes i mange sammenhænge. Både i den faglige undervisning og i emner som rolleskift, samarbejde og konfliktløsning. Det har været brugt til social træning, hvor elever har simuleret et besøg hos nogle kammerater. Her fik de et frirum, hvor de kunne øve sig på, hvad man kan og ikke kan sige i forskellige situationer," siger Tore Neergaard Kjellow. ■

Vil du vide mere

Se video om Drama Studio **her**.

Gå ind på dramastudio.dk
Log ind med UniLogin – så får du gratis adgang til at lave ét manuskript og én scene.

Ny bog om gamification og computerspil i skolen
Sammen med fem andre har Tore Neergaard Kjellow netop udgivet bogen 'Sæt skolen i spil'. Bogen sætter fokus på brug af computerspil og gamification i dansk og matematik, og bygger på erfaringer fra forsknings-projektet 'Sæt skolen i spil'.

Læs mere på **sætskolenispil.dk**

DEMOKRATI FORDRER DELTAGELSE

Af Nanna Irene Nielsen, pædagog

At arbejde med forståelse

– og undgå stigmatisering – er nøglen til en demokratisk og empatisk praksis

Man kan ikke forvente, at mennesker altid forstår andre mennesker, men man skal forvente, at mennesker, der arbejder med mennesker, prøver at forstå. For kun når vi bliver mødt som de mennesker, vi selv forstår os som, har vi den stemme og den plads i fællesskabet, som er vores.

I arbejdet med mennesker kan balancen mellem egne normer og værdier og ens professionelle faglighed skride. Hvis det sker, risikerer vi i yderste konsekvens, at uforståenhed og fremmede livssyn bliver til stigmatisering af de medborgere, man arbejder sammen med. Pædagoger arbejder for at støtte udvikling og højne livskvalitet hos den enkelte, men når forråelse og stigmatisering dominerer, forhindrer det den pædagogiske opgave.

En hindring

Det kan være en hindring, når man ikke tolker den anden, som vedkommende gerne vil tolkes. I praksis har jeg oplevet, at afmagt og frustrationer overtager faglighed og professionalisme. Stigmatisering og forråelse kan fylde meget i hverdagen, og de næres af afmagt i arbejdet med borgerne. Men det kan også vise sig, når pædagoger står overfor en borger, der har andre livsværdier end pædagogen selv. Forskellen mærkes tydeligt i rummet og af borgeren. Hvis pædagogens personlige værdier skaber en barriere, bliver borgeren ikke mødt som det menneske, vedkommende er og gerne vil være. Og borgeren bliver på den måde frataget sin mulighed for at indtage en plads i fællesskabet, som sig selv.

At arbejde med forståelse

At arbejde professionelt med forståelse er ikke nemt. Vi kommer alle med en lang række af erfaringer i bagagen, der har

DEMOKRATI FORDRER DELTAGELSE

Hvis pædagogens personlige værdier skaber en barriere, bliver borgeren ikke mødt som det menneske, vedkommende er og gerne vil være. **Og borgeren bliver på den måde frataget sin mulighed for at indtage en plads i fællesskabet, som sig selv.**

farvet os i retning af forskellige forståelser og forudindtagethed. Dertil påvirker pædagoger også hinanden i personalegruppen, og der kan være risiko for, at manglende forståelse, og deraf følgende stigmatisering af borgere, breder sig i institutionen.

Jeg har udarbejdet en model, som kan anvendes, når man ønsker at fastholde og udvikle en empatisk og forståelsesbaseret praksis. Modellen indeholder 3 hovedpunkter med tilhørende delpunkter. Hovedpunkterne er:
- Hvad er der sket forinden?
- Hvad sker der nu?
- Hvad skal jeg handle på?

At se borgeren som ligeværdig
Idéen bag modellen er at lave et pædagogisk redskab, som man kan bruge i det daglige arbejde med borgere i udsatte positioner. Modellen er et redskab til at reflektere og forstå, så pædagogen i konfliktfyldte situationer får undersøgt flere nuancer, inden der gribes til handling. Handlingen kommer dermed til at hvile på et mere nuanceret billede, hvilket mindsker risikoen for, at pædagogen lader sig styre af afmagt. På samme tid bidrager nuancerne til, at borgeren forstås og mødes som et ligeværdigt menneske.

Modellen illustrerer en tilgang til pædagogik, hvor der er opmærksomhed på følelser, tanker, kommunikation og motivation. Processen kan med tiden være med til at skabe udvikling i borgerens forståelse, følelser, handlinger og reaktioner. Men det samme gør sig i høj grad gældende for pædagogen.

Hvad skete der inden konflikten?
I den første del af modellen skal pædagogen reflektere over, hvad der er sket, inden man interagerede med borgeren. Hvad var den forudgående oplevelse for både borgeren og pædagogen? I situationer hvor pædagogen ikke er bevidst om, hvad der er sket for borgeren forinden, kan det blive umuligt at skabe udvikling, arbejde rehabiliterende og konfliktnedtrappende.
Men det er vigtigt også at tænke over, hvad man selv har oplevet forinden. Hvordan man selv har det, og om man følelsesmæssigt selv er på plads.

Pædagoger må også forholde sig til deres egen dagsform
Som nyuddannet pædagog har jeg oplevet det som svært at skulle forholde mig til, hvordan jeg har det på en given dag, hvor en konflikt opstår. Kan jeg fx rumme at have en sårbar samtale eller tage en diskussion med en borger, der er følelsesmæssigt kapret? Det kan være et dilemma, fordi det ofte er at foretrække at få løst problemer med det samme, men samtidig kan det også være en god idé at snakke problemet igennem på et andet tidspunkt, hvor begge kan starte samtalen neutralt.

OM

Nanna Irene Nielsen
nannainielsen92@hotmail.com

Er uddannet pædagog.

Nanna arbejder som pædagog og bostøtte på et socialpsykiatrisk bosted. Hun interesserer sig særligt for, hvordan man i socialpædagogisk praksis kan mindske risikoen for forråelse og stigmatisering ved bevidst at arbejde med at forstå borgerens udgangspunkt, perspektiv og handlinger.

DEMOKRATI FORDRER DELTAGELSE

Forståelse modvirker forråelse
I det daglige arbejde med borgere opstår der uenigheder. Borgeren kan have en adfærd, der er uforståelig for pædagogen og som udfordrer pædagogens grænser og følelser. I de situationer kan pædagogens empati komme under pres. For at undgå forråelse som pædagog, må man holde fast i empatien, og det er netop det, man gør, når man professionelt arbejder med forståelse.

Den anden del i modellen handler om, hvad der sker lige nu i interaktionen med borgeren. Hvordan påvirker begge parters kropssprog hele situationen? Man spejler naturligt hinandens kropssprog, men som pædagog må man være bevidst om sit kropssprog for at være affektregulerende og konfliktnedtrappende. På den måde kan man hjælpe borgeren tilbage i balance.

IDÉ
Modellen kan også bruges i forhold til interaktion med kollegaer. I den forbindelse kan den ligeledes anvendes til at undgå misforståelser, udfolde nuancer og opnå øget forståelse for kollegers valg og handlinger.
Forståelsesmodel – af Nielsen, N.

Handlinger taler deres eget sprog
I den tredje del af modellen er fokus på handlinger. Hvad handler man som pædagog på? Hvad skal man handle på? Og hvordan skal der handles? Pædagogen må reflektere over, hvordan pædagogens handlinger forstås af borgeren, om der er misforståelser, der skal udredes. Og pædagogen må forholde sig til, hvordan man undgår, at borgeren føler sig afvist eller talt ned til. Det er pædagogens ansvar, som den professionelle, at styre handlingerne i en konstruktiv retning.

Nuancer og tålmodighed
Pædagogisk relationsarbejde er en langsommelig og til tider frustrerende proces. Det kan føles som om, man ingen vegne kommer. Derfor er tålmodighed en vigtig ressource i pædagogisk arbejde. Den forståelsesbaserede model og tilgang er ikke et hurtigt eller nemt fix. Men man kan bruge modellen kontinuerligt til at folde nuancerne ud i de situationer, hvor det bliver svært mellem borger og pædagog. Og tilgangen kan hjælpe til at opretholde og udvikle en demokratisk og empatisk praksis, også med borgere, der er udfordret og bliver opfattet som udfordrende.

DEMOKRATI FORDRER DELTAGELSE

Af Lotte Plesner Kristensen, adjunkt, og Daniel Buch, pædaogog, VIA University College

Når børns møde med kunst **bliver en del af den demokratiske dannelse**

Hvad betyder mødet med kunst, kultur og æstetiske processer for børns leg og dannelse? Følg med på fantasirejsen, hvor et dagtilbud i Midtjylland i samarbejde med en dramaturgisk kunstner indbyder børnene til at deltage og udfordre deres fantasi.

I projektet har en dramaturgisk kunstner i samarbejde med pædagogerne på institutionen, tilrettelagt en fantasirejse igennem institutions tilhørende skov. Undervejs møder børnene forskellige æstetiske rum og karakterer, der indbyder til deltagelse og udfordrer børnenes fantasi.

Vi har i projektet haft fokus på hvilke møder, der udfolder sig mellem børn, voksne og kunsten.

Vi går gennem skoven. Fantasirejsen er i gang. Nogle børn følger det røde silkebånd, som danner rammen for rejsen. Andre går deres egne veje. Første stop på rejsen er ved snacktræet. Børnene samler sig omkring træet i deres kulørte regntøj, og en pædagog siger med legende stemme: "Uhm, jeg tror, jeg skal have en pandekage. Hvad skal du have, Melvin?"

I ovenstående praksisfortælling inviterer pædagogen Melvin til at bruge sin fantasi, ved at spørge ham åbent om, hvad han ønsker. Det fiktive snacktræ bliver

DEMOKRATI FORDRER DELTAGELSE

Som projektet skred frem eksperimenterede pædagogerne **mere med den frie leg og greb i højere grad børnenes idéer.**

impulsen, som frisætter Melvin og de andre børn til at lege med deres fantasi og byde ind med deres idéer.

Tilskuere eller deltagere
Lise Hovik, professor i drama og teater ved Dronning Mauds Minne Højskole for barnehagelærerutdanning er i sit arbejde inspireret af børnenes behov for deltagelse og sanselige møder. Hun taler for en kunstpraksis, der omfavner børnepublikummet og inkluderer dem i det æstetiske udtryk. Pædagoger kan altså, ved at inkludere børnene i det æstetiske udtryk, åbne for fysisk interaktion og deltagelse.

Undervejs i projektet blev vi opmærksomme på, at børnenes inddragelse og udfoldelse indimellem blev udfordret af det, Hovik (med reference til den franske sociolog og antropolog Pierre Bourdieu) beskriver som tilskuerens habitus. Nogle pædagoger forbinder habituelt det æstetiske med, at børnene burde sidde stille, følge opmærksomt med og holde følelsesmæssige reaktioner tilbage. Vi så i projektet, at denne logik resulterede i, at børnene blev mere tilskuere end deltagende i det, der foregik.

Når kunstens og pædagogikkens veje krydses
En anden, der også taler om barnets dannelse via inddragelse, er Gert Biesta, der er professor ved Maynooth University og University of Edinburgh. Han peger på kunst og pædagogik som alternativer til den globale læringsdiskurs. Biesta interesserer sig for, hvordan kunsten og pædagogikkens veje kan krydse hinanden ud fra disse uddybende spørgsmål:

- Hvad vil det egentlig sige at eksistere som menneske?
- Hvorledes kan livsfylde, dømmekraft og indsigtsfuldhed opnås for den enkelte?
- Hvad er demokrati, ligeværd og åndsfrihed i fællesskabet?

Hvis pædagoger ønsker at fremme leg og dannelsesprocesser gennem kunstneriske oplevelser kræver det, at de inddrager børnene og giver dem mulighed for at skabe og deltage. Børn skal altså være handlende subjekter og ikke blot tilskuere. Pædagoger må turde følge børnenes spor, ellers risikerer de at reducere æstetikken/kunsten til et læringspotentiale, der overser oplevelsen og det sansende.

Fantasirejsen stopper ved en ramme af træ:
Pædagogen: "Hvad tror I, der er heri?"
Malte: "Fisk"
Pædagogen: "Skal vi fodre fiskene?"
Børnene: "Jaaaaah"
Børnene kaster grannåle ned til fiskene. Lukas begynder, at bygge små toppe af grannåle
Lukas: "Se det er en myretue."
Pædagogen : "Så skal vi videre til næste station."

OM

Lotte Plesner Kristensen
lpkr@via.dk

Adjunkt, VIA Pædagoguddannelsen

Lotte er optaget af forholdet mellem teori og praksis, særligt inden for drama, æstetik og pædagogik. Herunder hvorledes og hvordan æstetik og drama kan være med til at øge menneskers udtryksglæde og livskvalitet.

OM

Daniel Buch
danb@via.dk

Er uddannet pædagog og kandidat i Generel Pædagogik.

Han interesserer sig særligt for æstetik og æstetiske læringsprocesser. Daniel underviser i pædagogisk drama.

DEMOKRATI FORDRER DELTAGELSE

Lukas: "Ej se nu, nogen trampede på min myrestue."

I ovenstående eksempel bliver Lukas optaget af sin egen myretue. Men pædagogen er tilsyneladende optaget af, at de skal videre til næste station. Måske er det derfor, pædagogen overser Lukas' optagethed af myretuen? De andre børn griber impulsen, der er lagt i rammen. De fodrer fiskene og eksperimenterer med narrativet.

Tid og rum – også til leg
Hvis kunsten skal bidrage til at hjælpe børnene med at finde sig selv, og få et realistisk blik på egne personlige udfordringer og muligheder, kræver det, ifølge Biesta, at pædagogerne giver børnene tid og rum til at udforske og bearbejde.

Her spiller legen en vigtig rolle, da en stor del af børns dannelse sker gennem leg (Hammershøj 2019). Det er derfor et interessant spørgsmål, hvorledes processer mellem børn og voksne kan foregå, uden de bliver for voksenstyrede, men hvor der stadig er plads til den frie leg og børnenes initiativer.

Børns initiativer kan vise vej til fællesskaber
Undervejs i vores projekt så vi mange forskellige muligheder for dette. Blandt andet var der pædagoger, der overlod mere af styringen til børnene fra begyndelsen af fantasirejsen, og som lod børnene lege med de roller, der oprindeligt var tiltænkt pædagogerne og kunstneren.
Børnene: "Vi skal ud at rejse..."
Pædagog: "Hvor rejser vi hen i dag? Og hvordan kommer vi dertil?"
Børnene: "Vi flyver."

Som projektet skred frem eksperimenterede pædagogerne mere med den frie leg og greb i højere grad børnenes idéer. Også selvom det ikke passede ind i det pågældende tema for fantasirejsen. I disse situationer oplevede vi et større fællesskab, og vi så flere dialoger i mindre grupper om tematikker, som børnene var optagede af. Vi mener, at børnene i de situationer fik bekræftet deres egen unikhed og en forståelse af hinandens forskellighed. I denne sammenhæng kan Biesta bidrage til en forståelse af, hvor kunst kan anvendes eller anvende sig selv som redskab for demokratisk dannelse, og hvor idealet om frihed og lighed realiseres via eksperimenter, medbestemmelse og samarbejde. ■

Projekt LegeKunst

Nærværende praksisfortællinger er fra en integreret daginstitution som har deltaget i det nationale udviklings- og forskningsprojekt LegeKunst.

Projektet undersøger, hvilken betydning børns møder med kunst, kultur og æstetiske processer har for børns leg og dannelse (2019-2023).

Se mere **her**

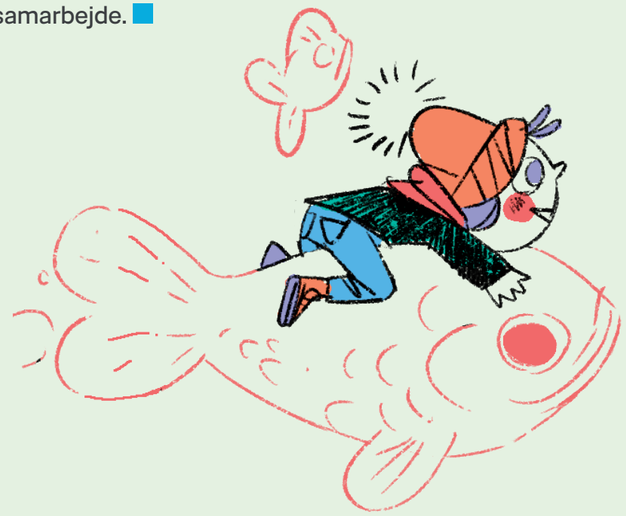

ANMELDELSE

Af lektor emeritus, mag.art og pæd. Søren Bo Westring

’Med ansigtet mod solen’ og ’I de små tings dug’
- historien om Astrid og pædagoguddannelsen

Søren Bo Westring har anmeldt ”Historien om Astrid og pædagoguddannelsen”. Det er en ny roman i to bind, der handler om livet på og omkring pædagoguddannelsen gennem flere generationer.

Romanen er både historisk og nutidig. Derved tegner den to spor.

Det ene er det personlige plot, der binder mennesker sammen på tværs af to familier. Det andet er den historiske udvikling af pædagogfaget og -uddannelse.

Vi møder de to familier gennem en mormor, Astrid, og en farfar, Nuri.

Astrid er uddannet pædagog fra 1962. Nuri er en politisk flygtning fra et land i Mellemøsten – hans forhistorie forbliver dunkel gennem hele romanen.

Astrids og Nuris familier fletter sig ind og ud af hinanden gennem tilfældige hændelser, og læseren får et godt indtryk af måden at være familie på gennem de sidste 50 år. Vi møder danske bonusfamilier og arabiske integrationsfamilier. Plottet, der fletter familierne sammen, bevæger sig gennem tid og rum, og tegner et billede af at være ung i det nye årtusind.

Romanens pædagogiske spor er ikke mindre spændende end persongalleriets op- og nedture. Ved at blive hæftet på personernes liv bliver den historiske udvikling mere nærværende og levende, end den gør i de oversigter over pædagogiske tænkere og retning, som jeg er stødt på indtil nu.

Pædagogikkens personer sættes overfor traditionelle samfunds- og børnesyn, som de udspillede sig i det sidste århundrede, og som de udspiller sig i nutiden.

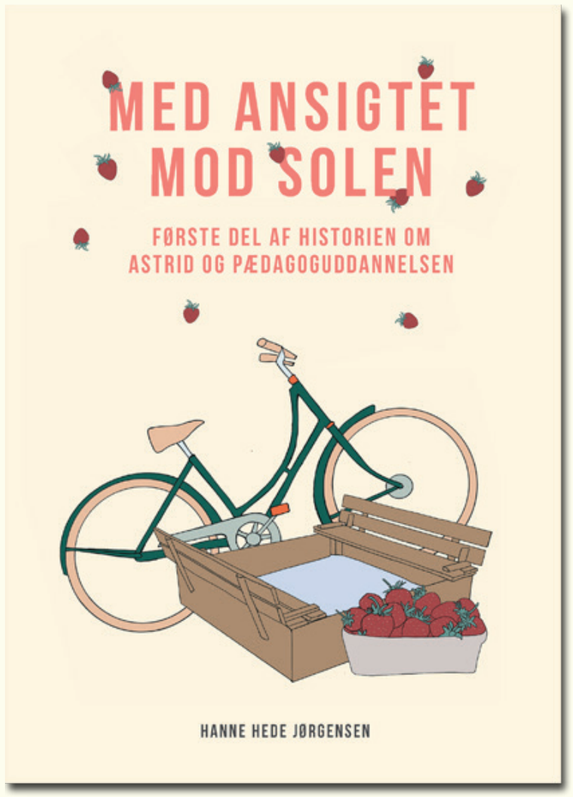

ANMELDELSE

Fra et forstokket børnehjem med krav om autoritær disciplin i 1950'erne over Fröbels lege i praksis til Montesorris og Freuds banebrydende tanker.

Vi møder også pionererne, frøkenerne Jørgensen og Christiansen, der kæmpede for overhovedet at få oprettet en uddannelse for pædagoger, og det er blandt andet gennem dem, vi hører argumentationerne for nødvendigheden af at få et nyt børnesyn.

Bøgerne er et indblik i den forandring, der har været i vores opfattelse af køn og kønsroller gennem de sidste 100 år. Piger voksede op og blev kvinder. Kvinderne blev gift og blev mødre – med mindre de levede ugifte som pionerne, frøkenerne Jørgensen og Christiansen. En enkel og simplificerende tanke: Der var kun to slags kvinder – frue eller frøken. Det er længe siden!

Køn og kønsroller giver også et andet interessant afkast i bøgerne i form af seksualitet. Pædagoguddannelsen har i dag indskrevet køn, seksualitet og mangfoldighed i sit curriculum. Denne landvinding er i mine øjne en gevinst, og jeg tænker nogle gange over, hvordan virkeligheden mon har været oplevet indefra i fortiden. Hanne Hede Jørgensen tolker seksualitetens oplevelse og fornemmelser ind i nogle af hendes persongalleris situationer. Jeg kan ikke vide, hvordan unge mennesker følte engang for længe siden, men jeg kan glæde mig over den situation, vi befinder os i i dag, hvor vi kan – ja, pædagoguddannelsen skal – forholde sig til seksualitetens univers.

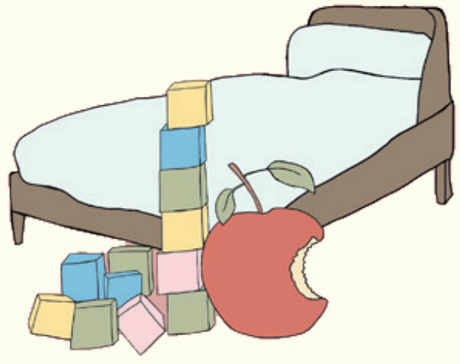

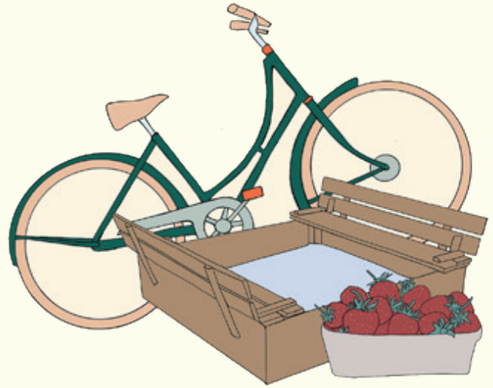

Bogfakta

Titel: Med ansigtet mod solen" og "I de små tings dug" – første og anden del af historien om Astrid og pædagoguddannelsen

Forfatter: Hanne Hede Jørgensen

Sideantal: Bogen er udgivet som to bind på henholdsvis 217 og 225 sider

Forlag: DPP Forlag Aarhus 2021

Anmeldt af: Søren Bo Westring

Lidt men godt – om demokrati

Er demokratiet presset eller trives det? Skal vi finde nye demokratiske veje, eller er dem, vi allerede kender, gode nok?

Hvad betyder demokrati for børn, borgere og pædagoger? Hvordan ser det ud i vores hverdagsliv og vores institutioner? Betyder demokrati, at vi skal stemme om alting, og at flertallet har magten? Eller betyder det i virkeligheden, at vi forpligter os på at høre alle, skabe lige deltagelsesmuligheder og udvikle nye ting i samarbejde?

Vi har på disse sider samlet lidt, men godt, om demokrati. Der er blandt andet en fagbog, et inspirationshæfte og aktuelle tilbud om efter- og videreuddannelse. Du kan også læse om demokrati-fitness, der vil styrke dine demokratiske muskler. Og så opfordrer BUPL-formand Elisa Rimpler, pædagoger til at bryde med tavshedskulturen for at styrke demokratiet.

Inspiration til at arbejde med demokrati og medbestemmelse i dagtilbud

I hæftet "Demokrati og medbestemmelse i børnehøjde" finder du viden om og inspiration til arbejdet med børns medbestemmelse, selvstændighed og forståelse for demokrati og fællesskaber specifikt målrettet dagtilbud.

Hent hæftet her og lad dig inspirere

Dannelse til demokrati

"Demokrati er noget, man dannes til. Gennem deltagelse i fællesskaber. Fællesskaber som legen, hvor børn lærer sig selv og hinanden at praktisere demokrati. Dannelse og leg ligner på den måde hinanden og har ikke noget ydre mål andet end sig selv. Men leg og fællesskaber gør ikke dannelse alene: Skole og daginstitutioner må også give stemme til børnene." Ordene er Søs Bayers, og hun udfolder perspektiverne i den lille bog "Dannelse til demokrati".

Læs mere her

AKTUEL INSPIRATION OG VIDENVITAMINER

På sociale medier

Demokrati Fitness

Demokrati er noget, vi skal øve os på. Hver dag. Hele livet. Sådan skriver Demokrati Fitness på Instagram. De tilbyder at inspirere dig til at træne dine demokratimuskler.

Se mere her

Pædagoger skal deltage i demokratiet – også ved at fortælle om de kritisable forhold

Elisa Rimpler, formand for BUPL opfordrer i et opslag på Facebook pædagoger til at bryde det, hun kalder en usund tavshedskultur. Hun beder pædagoger fortælle om de forhold, de arbejder under – også de kritisable – så pædagogers vilkår kan blive en del af den demokratiske samtale om, hvordan vi ønsker at indrette sam-

Elisa Rimpler
8. november kl. 12.29 ·

SVESKEN PÅ DISKEN ‼️

I et stærkt demokrati skal vi diskutere, hvordan vi indretter vores samfund. Ikke mindst i forbindelse med kommunal - og regionsvalget.

Desværre oplever mange pædagoger, at det er svært at ytre sig offentligt om kritisable forhold, der ellers burde være genstand for debat. Vi er simpelthen en del af en usund "tavshedskultur".

Det har tidligere undersøgelser vist, og lige nu er vi i BUPL igen i gang med at undersøge det blandt medlemmerne. Vi har også kontakt til en journalist, der rigtig gerne vil skrive en artiklen om det vigtige tema.

MEN, undersøgelser og tal er ikke en god historie uden virkelige pædagoger eller ledere af kød og blod, der kan og vil sætte ord på og fortælle om problemerne.

Spørgsmålene kunne f.eks være:

Hvilke kritisable forhold oplever du som offentligheden bør vide?

Har du undladt at ytre dig, selv om du har haft lyst, af frygt for konsekvenserne?

Hvad afholder dig fra at ytre dig?

Jeg ved, det kræver MOD! For i BUPL har vi prøvet det her et utal af gange. Pressehistorier, der falder til jorden, fordi pædagoger og ledere er bange for at blive set skævt til eller få ødelagt sine fremtidige jobmuligheder.

Faktisk er jeg selv engang blevet kaldt til "kammeratlig samtale" af min skoleleder, da jeg som FTR ytrede mig offentligt om kritisable forhold.

Derfor har journalisten også lovet os, at pædagoger og ledere, der udtaler sig, kan få fuld anonymitet. Vi skal nok passe godt på dig!

Har du mod på at slå et slag for at gøre op med en usund tavshedskultur? Eller kender du nogen, der vil?

Så skriv en PB til mig - eller ring til en fortrolig snak med BUPL's pressechef Søren Geisler: 31 19 90 78

DEL GERNE I DIT NETVÆRK!

Lyst til læring

Aktuelle efter- og videreuddannelsesmuligheder

- Diplommodul i kønsreflekteret pædagogik og lige deltagelsesmuligheder
  Læs mere her

- Kursus i nærvær, relation og opmærksomhed
  Læs mere her

SPIDS PEN

Af professor emerita, dr. phil. og forfatter Birgitte Possing

Sprog kan virke som **bittesmå dråber arsenik**

“Pædagoger passer jo bare børn.” Har du hørt det udsagn før? Og blev du provokeret? Hvis ja, er det med god grund. Sprog kan virke som gift, og nedvurderingen af pædagogers arbejde i udsagnet er giftig. I Danmark siger vi, at vi har ligestilling. Det har vi ikke. Birgitte Possing adresserer, at kønsuligheden er et demokratisk problem. Et demokratisk problem, der blandt andet kommer til udtryk i, hvordan vi taler om kvinder, deres arbejde og kvindedominerede professioner. Men noget er ved at ændre sig.

Meget har ændret sig de seneste par år. Der er kommet fokus på magthaveres forsøg på at holde kvinder ude og nede. Forude venter en fremtid med håb. Alligevel står vi stadig med et paradoks i Danmark: Vi brander landet på ligestilling. Siger, det er en dansk kerneværdi. Men vi har ikke ligestilling.

Tæller man efter på topposterne i politik, erhverv, kultur, videnskab, medier, sport og organisationer er 4 ud af 5 stadig mænd, og kun hver femte kvinde. I gennemsnit. I finansverdenen er 9 ud af 10 topposter besat af mænd. I vores kommuner er knap 9 ud af 10 borgmestre mænd. Virkeligheden er, at

Foto: Laura Stamer

mænd dominerer i toppen og kvinder i bunden. Vi har ikke har ligeløn mellem de to køn, men et kønsopdelt arbejdsmarked og nogle sociale adfærdsvaner, der skaber hierarkier. Indtil for nylig var det legitimt at fastholde den paradoksale orden.

Argumenter mod kvinder

Men nu er vi begyndt at tale om uligheden og paradokset. Når man scanner den kultur, der har genskabt og fastholdt et kønsskævt Danmark, ser man, at vejen til ligestilling er brolagt med argumenter imod kvinder. Kvinder er blevet fortalt, at de er for meget, for lidt eller forkerte. Der har været målrettede, dygtige og talentfulde kvinder siden demokratiets barndom, men de er blevet latterlig-, ned- og usynliggjort, behandlet som sexobjekter eller ligefrem voldtaget. Det har været en befrielse i 2020-21 at se, hvor mange kvinder, der har haft mod til at bære vidnesbyrd om dét, og som har sagt stop. Nu går den ikke længere. Det er, som om den mentalitet, som både kvinder og mænd har båret rundt på alt for længe, er blevet hængt ud i frisk luft på en tørresnor. Her hænger den og blafrer i vinden, så vi kan se, hvor modsætningsfuld og paradoksal, den er.

Den mentale kulturarv spænder ben for lighed

Det er den mentale kulturarv, der får os til at se kvinder som køn. En kultur, der reducerer

SPIDS PEN

Det er det, der er ved at ændre sig. At vi, kvinder og mænd, tager hånd om sprogets magiske magt og vender det, **så alle, uanset køn, kan blive set og talt om som hele mennesker med mangfoldige talenter.**

vores blik på kvinder, så vi ser dem som biologi, sex-væsener eller som mødre. Sjældent som unikke mennesker med egne hjerner, hjerter og hænder. Det er vores mentale kulturarv, der skærer alle kvinder over én kam som køn og derfor overser, at kvinder er forskelligartede individer, hele mennesker med mangfoldige egenskaber, drømme, kvalifikationer og længsler. Ligesom mænd er det. En kultur, der gør mere skade end gavn.

Siden jeg for tre år siden udgav bogen Argumenter imod kvinder fra demokratiets barndom til i dag (2018), er det gået op for mig, hvor mange, der har brug for viden på det her område: i ledelser, erhvervsliv, på skoler og universiteter, i organisationer, i kunst-, kultur- og medieverdenen. Tørsten efter at kende den kulturhistoriske baggrund for dét danske paradoks var og er stor.

MeToo og vidnesbyrd

driver en udvikling

Også andre kvinder udgiver bøger og tager initiativer, der sætter fokus på problemet. Det er glædeligt, at MeToo-bølgen er nået til Danmark. Den lå og skvulpede, lige indtil tidsånden gav én enkelt ung kvinde, kendt for sin dygtighed og sødme, mod til at fortælle om sin ulige-løn og en voldsom krænkelse fra en chef. Hendes mod til at kolportere sin historie fra en stor mediescene, fik på få uger skeletterne til at vælte ud af skabene. Vidnesbyrd fra utallige kvinder fra mange brancher tegnede et klart billede af et kønsskævt og mandschauvinistisk Danmark. På kun lidt mere end et halvt år er nye adfærdsregler for chefer overfor deres underordnede blevet noget, alle arbejdspladser skal have. Det er nyt.

Problemet er ikke løst

Ingen kan mere med skindet på næsen tillade sig offentligt at argumentere imod kvinder på samme måde, som vi har set siden demokratiets barndom. Ups! Jo, det kan nogen godt. Så sent som fornylig udtalte et byrådsmedlem fra Kerteminde Kommune op til KV21: "Vi har brug for kvinder til de bløde udvalg. De har fingeren mere på pulsen med skole og ældre". En liberal mandlig leder udtalte i et indlæg imod #MeToo i 2021: "Kvinder er overfølsomme uden kontakt med deres forstand".

Sproget gør noget ved os

Det er der endnu, det nedgørende sprog om kvinder. Men kvinder bliver ved, selv om argumenter forsøger at gøre dem til grin eller at trække selvtilliden ud af dem. Nu trækker mange flere kvinder og mænd end før tænderne ud af dem, der argumenterer i dette komiske og skrækindjagende mønster. Heldigvis. Fordi sproget har en magtfuld magi. Det gør noget ved os. Den store sprogforsker Victor Klemperer skrev i sin tid om sprogets virkning: "Ord kan virke som bittesmå dråber arsenik De sluges ubemærket, de synes ikke at have nogen virkning, men efter nogen tid viser giftens virkning sig alligevel".

Det er det, der er ved at ændre sig. At vi, kvinder og mænd, tager hånd om sprogets magiske magt og vender det, så alle, uanset køn, kan blive set og talt om som hele mennesker med mangfoldige talenter.

Foto: Laura Stamer

OM

Birgitte Possing

Professor emerita, dr.phil. og prisbelønnet forfatter

Hun modtog i 2020 Rosenkjærprisen for hendes evne til at formidle kompliceret historisk materiale. I bogen "Argumenter mod kvinder – fra demokratiets barndom til i dag" dokumenterer Birgitte Possing en historisk tradition for systematisk nedgørelse af ambitiøse kvinder.

Birgitte Possing har yderligere en lang karriere som leder på forskellige kultur- og forskningsinstitutioner bag sig.